

VEGYES.

A gyermek és a halál. E folyóirat 1938-i évfolyamának 245—47. l. bírálva ismertettünk *A gyermek és a halál* c. egyetemi értekezést. Főleg a 3—10 éves gyermekekkel a halálról folytatott »beszélgetések«, kikérdések ellen tiltakoztunk. Utólag került kezünkbe az Edward Peeters szerkesztésében Ostendében megjelent *Minerva* c. nemzetközi többnyelvű pedagógiai folyóiratnak 1914-i évfolyama, amelynek 304—12. l. a neves hollandus pedagógus, Felix Orth közöl *Les Concepts de Mort et de Naissance* c. cikket a halál és a születés kérdéseinek pedagógiai tárgyalásáról. Tekintettel ennek változatlanul fontos és egyúttal vitás voltára, érdemesnek tartottuk fejtegetéseinek lényegét a feledés homályából kiemelni. Mihezertás és a jobb megértés kedvéért eleve figyelmeztetjük az olvasót, hogy a szerző híve a spiritualizmusnak, amelynek szárnyain emelkedik merész képzelete; a magasabb, földöntúli tájakra.

Szerzőnk egy élményből indul ki annak igazolására, hogy a leggondosabb körültekintéssel irányított nevelés sem képes a gyermeket a külvilág káros hatásai ellen megvédelmezni, amelyek előbb-utóbb mégis jelentkeznek. Nem marad tehát egyéb hátra, mint őt ezekre előkészíteni, felvértezni. A valóságban előforduló »esetek« közül kettő áll homloktérben, amelyeket eddig nem sikerült kielégítő módon megoldani: a születés és a halál kérdése, amelyekre a szerző szerves kapcsolatban igyekszik felelni. Mind a kettő mélységesen megrendíti a fogékony fiatal lelkeket. A lökést erre egy váratlan közvetlen élmény adta meg. Harmadfél éves Lacikánknak egy idősebb játszótársa elbeszélte, hogy egy állat meghalt, egy képeskönyvben azután megpillantott egy holt madarat, az utcáról meg beszívargott annak híre, hogy a szomszéd János bácsi Bodri kutyáját elgázolta egy szekér és meg fog halni. Értelmes Lacikánk részéről el voltunk rá készülve, hogy e számára új jelenségek és titokzatos szavak felől kérdéseivel faggatni fog. Elhatároztuk tehát, hogy a hallgatással csak súlyosbított visszahatások elkerülése érdekében közbelépünk és a várható veszélyekkel szemben kíméletes módon igyekszünk a gyermeket a még felnőttek számára is súlyos bonyodalmakkal járó fogalommal megbarátkoztatni. Így született meg egy, majd még két másik rokon mese, amelyeket eredeti gyermekded alakjukban a következőkben közlünk.

Mese a kis kutyáról, amelyet nem lehetett látni. Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy kis kutya, amelyet senki sem látott, de ő maga igen jól látta az embereket, a gyermekeket és a többi kutyákat, ezek azonban nem láthatták őt. De kis kutyánknak ez nem tetszett, mert olyan kis kutyát,

amelyet nem lehet látni, nem lehet talpánál megfogni, nem lehet vele játszani, nem lehet etetni-itatni. Pedig a kutyuska szerette, ha talpánál fogták, tiszta csészéből finom tejjel kínálták meg, és szeretett volna a többi kutyával játszani. — Mit tett hát a kutyuska? — Nem tudom, felelte Lacika, kinek érdeklődése mindjobban fokozódott. — Hát megmondom. A kis kutya így szólt magában: kis testet csinállok magamnak és nyomban hozzá is látott. Kis fejet, kicsiny füleket és lábakat s rövid farkocskát csinált magának és amikor mindezzel elkészült, János bácsi kicsiny kosarában egy kis kutyácska feküdt. És ezt a kis kutyát mindenki láthatta és az emberek azt mondták: Milyen aranyos kis kutyus! Eleinte a kis kutya még nem tudta egészen kinyitni a szemét, nem tudott lábára állni, de nemsokára kimászott kosarából, finom tejecskét iszogatótt és napról-napra nőtt, míg végre kis kutyánkból nagy erős kutya lett. Ennek aztán sok mulatságban volt része: játszott, ugrándozott, engedte, hogy lábánál fogva húzzák és hátára üljenek. Temérdek enni-innivalót kapott és nagyon boldognak érezte magát, hogy nem volt többé az a kis kutya, amelyet nem lehetett látni. . . Egy szép napon azonban kutyánk elaludt az országút közepén. Ebben a pillanatban ért oda egy súlyosan megrakott társzekér, amelynek kocsisa nem vette észre kutyánkat, — és elgázolta. A szegény kutya telát odaveszett, ami nagyon kellemetlen volt neki, mert már nem láthatott, nem szaladgálhatott, nem ehetett többé. És amikor ezzel tisztában volt, így szólt magában: No, ha így vagyunk, inkább leszek ismét az a kis kutya, amelyet nem lehet látni, mert ha nem tudok már sem futkározni, sem játszani, sem enni, a helyett, hogy fájlalnám szétroncsolt testemet és lábamat, amelynek amúgy sem vehetem már hasznát, inkább elhagyom testemet. . . És így is tett, s ismét az a kis kutya lett belőle, amelyet nem lehetett látni, de amely maga mindent és mindenkit jól látott. A kocsis pedig, akinek szekere elgázolta a kutyát, felkereste János bácsit és azt mondta neki: »A Bodri kutya meghalt«. Erre János bácsi is kiment és az országúton meglátta Bodri szétroncsolt testét, de Bodri már nem volt benne, mert ismét kis kutya lett belőle, amelyet nem lehetett látni. Ezután János bácsi egy mély gödröt ásott, elhelyezte benne Bodri testét és földdel befedte, az emberek pedig így szóltak: »Bodrit eltemették«. De nem Bodri volt a földben, hanem csak a teste, ő maga láthatatlan kis kutyává lett, amely valahol a levegőben lebegett. . . Ó! kiáltott fel elégedetten Lacika és másnap s azután még sokszor kérte, hogy mondják el neki a mesét a kis kutyáról, amelyet nem lehetett látni. Ez idővel annyira befészkelte magát gondolkodásába, hogy ha egyszer saját kutyája, a Muki is elpusztulna, nem fogja különösképen izgatni annak tudata, hogy kimult, hogy eltemették és hogy nem fogja többé látni.

Néhány nap mulva hasonló mesét mondok el neki »egy kis Lacikáról, akit nem lehetett látni«. Ugyanazon gyermekded módon elmesélem neki, hogy mielőtt hozzánk érkezett volna, ő is olyan kisfiú volt, akit nem lehetett látni, de aki jól láthatta az embereket és aki angyalok módjára szárnyakkal lebegett a levegőben (ami a karácsonyi mesékből már ismeretes volt előtte).

Ekkor, folytatom, megpillantott egy házat, amelyben apa és anya együtt lakott és kedve támadt, hogy látható gyermek legyen belőle, akinek papája és mamája van. Elképzelte, milyen kellemes lehet anyja ágya mellett bölcsőben feküdni, apukának térdére mászni és játszani. Ezért aztán Lacika egészen kicsi testet készített magának, amelyből idővel kisfiú lett, akit látni lehetett és bölcsőben ringattak. (Íme az átmenet és közvetlen érzékeltetés a halál és a születés között.)

Egy harmadik mese két kis gyermekről szól, akiket nem lehetett látni. Miután mindkettő elkészítette testecskéjét és a bölcsőben feküdt, majd szopogatott, az egyik ezt mulatságosnak találta, de a másik nem, mert beteg volt. Ez így okoskodott magában: »Szívesebben lennék ismét olyan gyermek, akit nem lehet látni. Ezzel kapta magát, faképnél hagyta testecskéjét, amely már használhatatlanná vált: nem tudott sem mozogni, sem enni-inni és az emberek azt mondták: »Ez a gyermek meghalt«. Apa és anya nagyon búsult, hogy a gyermek eltávozott és nem láthatják többé, de a gyermeknek jobb dolga volt; már semmi sem fájt neki. Majd egyszer, ha ismét gyermek kíván lenni, megint új testecskét alkothat magának és visszatérhet régi szüleihez vagy másokhoz.

Szerzőnk, aki teljes tudatában van azoknak a várható aggályoknak és ellenvetéseknek, amelyeket merész spirituális-metafizikai elgondolásában megszületett költői meséi némely oldalon kelthetnek, önmaga veti fel a kérdést, vajjon ezekkel nem vétett-e az igazság ellen. Beható fejtegetések alapján azt igyekszik bizonyítani, hogy ebben csak két oldalról marasztalhatják el: egyrészt azok, akiknek hité szerint a halállal mindennek vége szakad, másrészt azok, akik a keresztény vallás alapján nem hisznek a földi létet megelőző életben és a síron túlit is másként képzelik. Ezek a gyermekekre vonatkozó mesékkal esetleg megbékélhetnek, de a kutyára vonatkozóval éppen nem, jóllehet a mesék az állatokat réges-régtől emberekként szerepeltetik, beszélgetik. Szerzőnk teljesen meg van róla győződve, hogy nem vétett az igazság ellen, mert — úgymond — a földi lét emberi érzékeink számára folytonos létünknek egyetlen felfogható fejlődési foka, amelynek előző és következő fázisai érzékeink útján teljesen megközelíthetetlenek és egészen egyéni lelkiismeretünknek vannak kiszolgáltatva. Szerintünk a válságos ütközőpont éppen itt van, s azért felmerülhet az a kérdés, vajjon a megoldást ne kíséreljük-e meg a valóságnak jobban megfelelő, természetes módon? Teszem, arra az alapvető, súlyos kérdésre, hogy mi a halál, nyugodtan azt a felvilágosítást adnók: halál az, amikor az élet a földön megszűnik és másutt folytatódik. Ez teljesen megfelel a hitbeli felfogásnak és meggyőződésnek is. Szerzőnk azt is reméli, hogy a mesék hatásaként jelentkező beidegződés majdan megkönnyíti az igazságra, a valódi tényállásra való átmenetet is. Mi ebben nem vagyunk bizonyosak, mert époly csalódás következhetik be, mint a golyamese esetében.

Magyarország és a B. I. É. Mult számunkban már megemlékeztünk róla, hogy Magyarország a genfi Nemzetközi Nevelésügyi Hivatal rendes tagja lett. Kiegészítésül közöljük még a következő érdembevágó tudnivalókat. A Bureau székhelyén a Népszövetség régi épületének híres »üvegtermében«, amely a genfi tóra és a Montblancra nyílik, nemzetközi tanügyi kiállítást szervezett. Ennek keretében a rendes tagokat külön hely illeti meg, ahol szemléltető alakban mutathatják be országuk közoktatásügyét. Ez ügyben a Hivatal a minisztériumok tájékoztatása érdekében két tervezetet bocsátott ki, amelyeknek tartalmát kivonatosan ismertetjük. Az első a következő tárgyak kiállítását ajánlja: Teljes gyűjteménye 1. a törvényeknek, rendeleteknek és hivatalos közlőnyeknek, 2. a többi hivatalos kiadványoknak (évkönyvek, jelentések stb.), 3. a valamennyi tanintézetre vonatkozó tanterveknek, utasításoknak és 4. tankönyveknek. 5—6. Iskolaépületek, játékterek, laboratóriumok és egyéb iskolai ténykedések fényképei. 7. Tanulók jellegzetes kézimunkái. 8. Tanügyi folyóiratok. 9. Grafikonok a tanerők, tanulók stb. számáról, az oktatásügy szervezetének szemléltetése. 10. Történelmi rész: neves régibb pedagógusok munkái, kézírásai, képei s egyéb emlékei (esetleg ideiglenes kiállításra). A másik, jóval részletesebb útmutatás az egyes országok kiállításának rendezésével és fenntartásával foglalkozik. Kívánatos lehetőleg nemzeti jellegű bútorzat, amelyet ipariskolai tanulók készítenének. A falakat a művészeti iskolák növendékeinek munkái díszítenék. A belső berendezésre részletes útmutatások következnek. Hangsúlyozzák, hogy a kiállítás főleg az iskolai szervezetet tüntesse fel és módot adjon az összehasonlításra. Ne legyen sem didaktikai, sem módszertani, mutassa be a meglévő állapotot, nem pedig azt, aminek lenni kellene. Nyújtson alkalmat a különböző rendű és rangú látogatóknak az illető ország közoktatásügyének alapos tanulmányozására, megismerésére. E tekintetben számolni kell a látogatók két főcsoportjával: a szakemberekkel és a nagyközönséggel és igényeik kielégítésére kell törekedni. A minisztériumok felkérésére és költségére a Hivatal hajlandó minden ország közoktatásügyéről egy kb. 20 lap terjedelmű füzetet kiadni, amely a helyszínén az asztalokon a látogatóknak ingyen rendelkezésükre állna.

A Bureau aligazgatója, *Pedro Rossello*, egyik magánlevelében felette kívánatosnak tartja, hogy a magyar kiállítás júliusra elkészüljön és az akkor megtartandó VIII. nemzetközi oktatásügyi értekezlet alkalmával megnyitható legyen. Ebben egyetértünk ugyan vele, de az idő rövidségére és a körültekintő előkészítésre való tekintettel ez aligha fog sikerülni.